

Hans Söderström
Stadsmiljö
08-508 261 23
hans.soderstrom@tk.stockholm.se

Till
Trafik- och renhållningsnämnden
2010-12-14

Lägesrapport angående kontorets arbete med miljökrav vid upphandling av entreprenader.

Förslag till beslut

1. Trafik- och renhållningsnämnden godkänner lägesrapporten rörande kontorets arbete med revidering av miljökrav vid upphandling
2. Uppdrar åt kontoret att när remissversionen är klar remittera den till lokala entreprenadföretag som upphandlas av staden samt kommunala förvaltningar och bolag som blir berörda av kommande miljökrav.

Magdalena Bosson
Förvaltningschef

Ted Ell
Avdelningschef

Sammanfattning

Staden har sedan 1997 utnyttjat möjligheten att ställa miljökrav vid upphandling av entreprenader efter initiativ från dåvarande gatu- och fastighetsnämnden och i samarbete med Göteborg och Malmö. Den senaste versionen av miljökraven beslutades av trafik- och renhållningsnämnden 2007-06-12 och fastställdes av kommunfullmäktige 2007-11-18.

Under 2010 har arbete påbörjats för revidering av miljökraven. I arbetet har förutom representanter från de tre städerna även det nybildade trafikverket (f.d. trafikverket och banverket) deltagit. Detta innebär att kommande miljökrav

kommer att få ett mycket stort genomslag och omfatta entreprenadupphandlingar på storleksordningen 50 Mdkr per år.

Arbetet inleddes med seminarier i Stockholm, Göteborg och Malmö samt i Umeå med trafikverket som huvudman. Deltagare var representanter från branschorganisationer, entreprenörer samt beställarkollektivet. Synpunkter som framkom har följts upp och inarbetats i de nya miljökraven. Detta innebär sammantaget att klimatfrågan ges en tydligare roll samt att uppföljningen av kraven föreslås förbättras. I övrigt sker en anpassning till den uppgradering som sker av miljöklasser inom ramen för redan gällande EU-direktiv.

Enligt tidplanen för projektet skall en remissversion skickas ut från arbetsgruppen i mitten av januari till branschorganisationer och nationella aktörer. Respektive stad ombesörjer remissutskick till lokala intressenter. Redovisning i respektive ansvarig nämnd i städerna planeras i juni 2011 och kan därför tillämpas efter sommaren av berörda nämnder. Beslut i kommunfullmäktige och trafikverkets generaldirektör beräknas kunna fattas hösten 2011. Preliminärt bör därför kraven fullt ut träda i kraft 1 januari 2012.

Bakgrund

Staden har genom dåvarande gatu- och fastighetskontoret i samarbete med trafikkontoren i Göteborg och Malmö sedan 1997 arbetat med att utforma kriterier för att ställa miljökrav vid upphandling av entreprenader.

Syftet med miljökrav är att driva på utvecklingen för en bättre miljö i olika avseenden. Fokus har varit inriktat på att minska utsläppen av partiklar och luftföroreningar genom att ställa krav på miljöanpassade fordon och arbetsmaskiner i de entreprenader som beställs av stadens förvaltningar och bolag. Inom ramen för av regeringen beslutat åtgärdsprogram för att uppfylla miljö kvalitetsnormer för PM10 och kvävedioxid (NO₂) finns utpekade åtgärder skall vidtas genom att ställa miljökrav vid upphandling av entreprenader.

En snabb utveckling sker inom miljöområdet både vad gäller lagstiftning, regelverk och synen på miljöfrågor och det finns behov att revidera upphandlingskraven ca var femte år med hänsyn till denna utveckling. Den nu gällande versionen av upphandlingskraven är den tredje i ordningen och beslutades av trafik- och renhållningsnämnden 2007-06-12 och KF 2007-11-18. Dessa upphandlingskrav utarbetades gemensamt mellan städerna och vägverket.

Mot den bakgrunden inledde städernas representanter och det nybildade trafikverket (f.d. banverket och vägverket) en översyn av kraven våren 2010. För att sprida information om arbetet och ge tillfälle till breda samråd och dialog även på lokal nivå arrangerades seminarier/workshop i de tre storstäderna samt i Umeå i trafikverkets regi. Inbjudna var branschorganisationer lokala entreprenörer konsultföretag och representanter för beställarorganisationer.

Sammankomsterna samlade totalt ca 300 deltagare och resulterade i ett mycket stort antal synpunkter och förslag som har bildat utgångspunkt för det fortsatta arbetet. De viktigaste synpunkterna/förslagen var sammanfattningsvis:

- Uppföljningen av att kraven följs måste förbättras.
- Växthusgaser och energisparande måste ges en tydligare roll.
- Kraven måste göras enklare och kunna förstås av både beställare och entreprenörer.
- Kompetensen och engagemanget hos beställare måste förbättras.
- Det måste finnas möjlighet till dispenser när miljönytta inte står i rimlig proportion till kostnaden.
- Kraven bör renodlas så att lagkrav inte ingår.
- Det finns stort behov av utbildning av beställare och entreprenörer.

Arbetsgruppen som består av representanter från de tre storstäderna och trafikverket, sammantaget 12 personer, har beaktat de synpunkter som kommit fram. Detta har resulterat i bifogade förslag till nya miljökrav för storstäderna och trafikverkets upphandlingar. Arbetet har förankrats i referensgrupper inom varje organisation. I Stockholm har referensgruppen bestått av medarbetare från exploateringskontoret och trafikkontoret, (anläggning resp. stadsmiljö).

Inom trafikverket kommer en slutlig genomgång att ske direkt efter helgerna, vilket innebär att det slutliga förslaget kommer att skickas ut på remiss till berörda i mitten av januari.

Analys

Arbetet i arbetsgruppen har resulterat i bifogade förslag till renodlad kravspecifikation och överenskommelse mellan berörda parter, där miljökraven föreslås utgöra ett juridiskt dokument som kommer att ingå i förfrågningsunderlag eller motsvarande upphandlingsdokument. Därutöver har en vägledning utarbetats där syftet med kraven, tillämpningen och uppföljningen närmare beskrivs och förklaras. Arbetsgruppen anser att dokumenten tillsammans utgör ett viktigt stöd för både beställare och entreprenörer när kraven tillämpas. Dessa två dokument utgör remissmaterialet men det är i första hand det egentliga kravdokumentet som skall behandlas av remissinstanserna.

Arbetsgruppen ansvarar för remissutskicket till centrala organisationer och myndigheter. Respektive stad och trafikverket ombesörjer interna remisser till lokala förvaltningar och bolag.

Enligt tidplanen för projektet sker remissbehandlingen januari till och med februari. Därefter sker eventuella justeringar med hänsyn till inkomna relevanta synpunkter och ett nytt förslags läggs fram under juni månad 2011 i respektive ansvarig nämnd i respektive storstad. I Stockholm är detta trafik- och renhållningsnämnden i enlighet med beslut i KF.

I enlighet med tidigare miljökrav planeras därefter för beslut i KF så att stadens samtliga entreprenadupphandlingar kommer att omfattas av miljökraven. Detta beräknas ske hösten 2011, vilket innebär att kraven kan komma att gälla i staden från 2012. Trafikverket förväntas fastställa kraven under hösten 2011, men det skall ske samordnat med besluten i städerna.

Förslaget som har utarbetats innebär mer fokus på energisparande och klimathänsyn. Det kommer att ställas högre krav inom områden där miljökvalitetsnormer riskerar att överskridas, vilket även gäller trafikverkets arbeten. Detta medför för storstädernas del att de mycket stora entreprenadarbeten inom infrastruktur som genomförs i trafikverkets regi, kommer att omfattas av miljökraven.

Även inom övriga områden föreslås högre krav än tidigare att ställas genom att enbart miljöklassade fordon och maskiner kommer att tillåtas. Det kan noteras att sammantaget kommer de föreslagna kraven att omfatta entreprenadupphandlingar till ett sammanlagt belopp av i storleksordningen 50 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 40 % av samtliga upphandlingar av entreprenader i Sverige.

En samverkan sker när det gäller bedömning av kemikalier som används i entreprenader. Kravdokumentet innebär också att entreprenörer som anlitas måste bedriva ett systematiskt miljöarbete, dock inte nödvändigtvis ett certifierat sådant. En miljöplan som anpassas till entreprenadens omfattning skall alltid utarbetas och dokumenteras i samband med startmöte för arbetet. Detta för att i god tid identifiera problem som kan uppstå under entreprenadtiden.

En förutsättning för att reella miljöförbättringar skall uppnås är att de nya miljökraven följs upp och kontrolleras med avseende på de regler som gäller för entreprenads genomförande. Detta var en genomgående synpunkt från branschen i

samband med samtliga seminarier. Det handlar givetvis om att arbeta på lika villkor och det skall inte löna sig ekonomiskt att inte följa reglerna.

Arbetsgruppen anser därför att samtliga organisationer på beställarsidan bör genomföra ett utbildningsprogram för samtliga projektledare och andra ansvariga för genomförande av entreprenader. Ett utbildningsprogram kommer därför att utarbetas och genomföras inom respektive huvudmans organisation.

Trafikkontoret kommer att redovisa resultatet av remissbehandlingen till trafik- och renhållningsnämnden, vilket enligt tidplanen beräknas ske i juni 2011.

Trafikkontorets förslag

Trafikkontoret föreslår att trafik- och renhållningsnämnden godkänner denna lägesrapport och förslag till remissbehandling av 2012 års miljökrav vid upphandling av entreprenader.

Slut